

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2:50
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznaniła sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Zadnje pomaknjenje šol iz nižjega razreda v višji plačilni razred.

(S Stajerskega.)

Če pomislimo, pravzaprav nismo niti kaj drugega pričakovali kakor je prišlo. Vendar, ko je prišlo — pomaknjenje namreč — nam je nehote napolnila srce bridka jeza, seveda nam, ki nismo bili pomaknjeni, in izmed teh zopet tistim bolj, ki smo — najbolj potrebni — ostali v tretjem plačilnem razredu. Srd in gnjev prevzame vsakega treznega mislečega človeka nad tako krivičnim postopanjem. To bi se naj reklo učiteljstvu pomagati? To se pravi učiteljstvo razdražiti, ga indisponirati za vsako uspešno delo. Ali se je temu čuditi? Saj vendar nismo nadnaravna bitja!

Nemcem vedno siplje, kadar nam kaplja. Nemško šolo nekega mesteca na slov. Stajerskem so, nemški meščani seveda, hoteli pomakniti iz II. v I. plač. razred; da bi pa to lažje storili, so privzeli, kajpada v okrajnem šol. svetu, še okoliško šolo. Tako sta prišli obe v vsem okraju najboljše situirani šoli v najvišji plačilni razred, dotim so vse druge ostale na svojem mestu. Ne s stališča faktilne potrebe se je torej premeščenje izvršilo, temveč iz političkih ozirov. Učiteljstvo prizadetih šol ima na razpolago in izbiri zdravnike, trgovce, peke, mesarje, ima pred nosom razne urade in oblastnike, par korakov do železnice, premog (brez voznine), lekarno itd. itd., a v razredih pa najmanj trideset do največ šestdeset otrok; v okraju pa v tretjem, oziroma drugem plačilnem razredu brez naštetih ugodnosti devdeset do stodvajset otrok; je to pravica?!

Na tem mestu opominjamo, da naj noben tovariš in nobena tovarišica ne misli, da jim izboljšanje zavidamo; kaj šel! Privoščimo jim, saj so potrebni vsi.

Krivičen je krajevni sistem, ki upamo, da pade še letos. Ne moremo pa razumeti predloga dež. odbornika prof. Robiča, ki ga je

šele pred kratkim stavil v deželni zboru, naj se črta „petka“, predlog, ki bi se moral postaviti že l. 1899. Šole, sedaj pomaknjene v višji plač. razred, so bile pač že davno pred Robičevim predlogom za premeščenje določene.

Sedaj je pač aktualen predlog dež. posl. tovariša Otterja; „Zvezo“ opozarjamo, da bo v tozadevni anketi primerno zastopano slovensko učiteljstvo. Namenoma rečemo „slovensko“, zakaj za nemško učiteljstvo (in nemčursko: glej Sv. Peter pri Radgoni) je v vsej deželi boljše preskrbljeno nego za slovensko. To povejmo tudi zastopnikom tistega ljudstva, ki plačuje enake davke kakor njega nemški so- deželani in katerega deco poučujemo mi: slovenskim poslancem! Povejmo pa to tudi tistim nekolegialnim kolegom, ki še stoje vedno izven stanovskih organizacij. Vsak najprostejši tvorniški delavec in vsak analfabet si da dopovedati in uvidi, da je le v organizaciji spas njegovega stanu: učitelj pa s „c. kr.“ izpričevali nima toliko zavednosti, da bi postal društvenik domačega učit. društva, ki je delavnica, kjer se dela za izboljšanje vseh najraznovrstnejših pedagoških in stanovskih teženj. Sveta jeza zgrabi človeka, ki se žrtvuje fizično in pekuniarno, drugi pa, dostikrat boljše situiran, čaka doma, da mu pade v naročje sad našega dela. Če prezirajo ti našo stanovsko organizacijo, preziram i jaz tebe!

Ni res, če praviš, da ne moreš, ker si preoddaljen, res je namreč, da na leto v najslabših razmerah enkrat do dvakrat lahko obiščeš našo „delavnico“.

Lažeš, ako izostajaš pod pretvezo, da „vse to mnogo stane“; zakaj pomni: brez dela ni jela!

Ni res, če se izgovarjaš, da ti žena brani, zakaj sam si kriv, če si vzel za soprogo dekle, ki nima izobrazbe primerne tvoji.

Lažeš, ako praviš, da imaš obilo dela, zakaj ako ti vzame delo lastnega posestva toliko časa, da ga za stanovske reči ne preostaja čisto nič: pusti učiteljstvo; ako pa živiš od učiteljevanja, veš, kaj moraš storiti.

Lažeš, ako lažeš, da so ti ožji kolegi in kolegije nesimpatične, zakaj svobodna ti pot, pusti nas!

Lažeš, ako trdiš, da se iz političkih ozirov ne moreš udružiti, ker, ako nisi napreden, nisi napreden iz egoističnih nagibov, učitelj pa, ki ni napreden, je kratkomočno nemogoč — je monstrum.

Lažeš, če se izgovarjaš, da ti učit. društvo ne nudi nobenega duševnega užitka, nobenega razvedrila, zakaj na tebi je, da se društvo preustroji, preosnovi in postane prava pravca „delavnica“.

Nekolegialni kolegi in kolegije! Ali imate še več vzrokov, več izgovorov izogibati se naših delavnic? Da bi bilo dosedanje delovanje društev: Zveze, Verbanda in Bunda brezplodno, vendar ne morete trditi! Ako imajo torej te korporacije uspehe, pa nam povejte, koliko in kaj ste vi za učiteljski stan storili? „In zadnja premetitva šol?“ boste vprašali. To je krivica, storjena nad ogromno večino učiteljstva, to je, kar hočemo, kar moramo odstraniti. Za to in še za mnogokaj rabimo vse moči, vaše in naše; naj bi ne bilo več med slovenskim učiteljstvom „divjakov“. V društvu! je naša parola in „Proč s krajevnim sistemom!“ naš bojni klic!

Brezdomovinstvo.

Do danes se nismo utaknili v boj, ki ga so začeli naši klerikanci proti naši šolski družbi. Bili smo povsem mirni, zakaj menili smo, da so vse le utrinki iz političkega boja obeh jako strastnih in strankarskih strank in da stvar ne bo dobila resnega značaja. Bili bi opravičeni — in kdo bolj bi bil opravičen poseči tu vmes nego učiteljstvo, ki pozna naše meje in ve, kakšno je naše manjšinsko šolstvo, kako ubožni smo na tem polju napram našemu nasprotniku, ki razpolaga z ogromnim kapitalom, da duši nas!

Ne bomo razlagali tu namenoma naše šolske družbe, zakaj nečastno se nam zdi zagovarjati se pred političko strastjo, pred na-

rodnim izdajstvom, pred kulturnim ignoranstvom pred moralno neznačajnostjo. Kdor še ni videl klerikalizma v nagoti, naj si ga ogleda sedaj, ko je sam vrgel proč plašč in krinko, ki je skrival pravo njegovo jedro — brezdomovinstvo!

Učiteljstvo! Obračamo se v tem slovesnem narodnostnem momentu do tebe, da pokažeš slovenskemu narodu, da pojmiš reševati svojo kulturno nalogo. Agitacija, ki se jo poslužujejo naši kulturni nasprotniki že zdavnaj presega mere dostojnosti, moralnosti in poštenosti. Višek so pa slepo-fanatična sredstva naših nasprotnikov zadobila sedaj, ko hočejo s šolstvom uničiti svoje političke nasprotnike, a s tem ne uničujejo njih, temveč uničujejo slovenski narod, uničujejo razvoj in napredek našega manjšinskega šolstva in tako postajajo izdajice lastnega rodu.

Prinašamo tu odlomek protiagitacijskega članka, ki naj priča učiteljstvu in v zgodovini našega lista, kako pojmiyo naši klerikanci reševati vprašanje našega ljudskega šolstva in s kakimi nasprotniki je imelo opraviti učiteljstvo isto leto, ko je slavilo jubilej svojega razvoja. Pod naslovom „Cirilmetodarija“ prinaša „Slovenec“ (štev. 29.) tudi sledeče:

„Cirilmetodariji ustanavljajo po deželi podružnice, ki jih vodijo zagrizeni liberalni učitelji in magnati, pošiljajo okoli svoje potovalne učitelje, ki agitirajo za stranko in prirejajo veselice, ki imajo namen zbirati ostanke liberalne podeželske klike.“

Spričo tega je zdaj za vsakega slovenskega katoličana nastopila sveta dolžnost, da zoper cirilmetodarijo povsod, kjer se kaže, z vso silo nastopi in naša izobraževalna organizacija mora svoje moči naperiti zoper ta nov način organiziranja pobite liberalne garde.

Za naše kmečko ljudstvo velja tole: Cirilmetodarija je protinarodna in strup za narodno idejo! Kaj bodo liberalci slovenskega kmeta narodnosti učili! Slovenski kmet, če je krščanskega in ljudskega mišljenja, je že samo vsled tega naroden, zato ne rabi poduka o narodnih stvarih od stranke, ki ne ljubi ljudstva! Liberalni frakarji, škripci in škribenti naj same

LISTEK.

Miroslav Žebre.

Nov grob se je zopet zaprl, in v njem počiva naš tovariš, 29 letni Miroslav Žebre iz Skaručne. Umrli je po kratki, a mučni bolezni, na vnetju možganske mrene. Dne 22. januarja t. l. je moral do smrti utrjen prenehati poučevati, a že čez 6 dni so zvonovi oznanili njegovo smrt, ki je s kruto silo vzela možarrednika dvema deklicama v nežni starosti 3 in 6 let in plakajoči soprog. „Verjeti nisem mogel,“ je zatrjeval slehrni tovariš, „da je umrl Žebre, on, ki je bil tako utrjen, da je sredi zime bos po vodi lovil ribe“. In še, ko sem ga gledal na mrtvaškem odru, sem si mislil: „Žebre le spi“. Da — spi za večno.

Na dan pokopa, dne 30. januarja, je bilo vreme, da se ni dalo skoro nikamor priti po cesti, a navzlic temu so spremljali Žebreta mnogobrojni pogrebci iz Skaručne in Vodic.

Tovarišev in tovarišic je bilo 14 in okrajni šolski nadzornik Fr. Gabršek. Po cerkvenih molitvah so mu v cerkvi zapeli pevci „Lire“ iz Kamnika in trije tovariši „Usliši nas Gospod“ in „Nad zvezdami“, na grobu pa „Bla gor mu“. Pokrila je gruda krsto, a ostalo je gorje v družini.

Rajni je bil rojen l. 1881. v Brežicah, maturiral je l. 1900, služboval torej še ni 10 let — družina ostane nepreskrbljena. Žebre je bil dober prirodoslovec; vedel je marsikaj iz prirode, ker jo je bistroumno opazoval. Tudi dober lovec je bil in prav dobro je znal živali podmašiti. Njegovo stanovanje in tudi šolska soba sta bila bogata raznih ptic in čveteronožcev. Ukvarjal se je tudi uspešno z vrtno in perutnino. Ljudstvo ga je ljubilo, ker je obdeval domače z njim, kot tovariš je bil povsod priljubljen. Njegova mati je umrla pred 27 leti in stara mati pred 8 leti na isti dan, t. j. na dan 28. januarja.

Daljšega slavospeva Ti ne bom pel, dragi rajni tovariš; dovolj je, da si bil skoro celo desetletje učitelj, in s tem je povedano več,

kot v najdaljšem nekrologu. Mlad si končal tek življenja, delal si vedno zvesto za svoje ljudstvo, zato spavaj mirno!

G.

Pisma iz onstran groba.

Piše pokojni Alfron Voljniš, priobčuje Florijan Švon.

I.

Dragi!

Obljuba dela dolg.

Ko sem še taval po zemlji kot pojav, ki se imenuje človek, sem Ti bil obljubil, da se Ti javim s transcendentalnih cvetočih livad, ako prej umrjem kakor Ti. Da Te prepričam, da še živim, akoravno sem pred sedemindesetimi dnevi umrl, Ti napišem dolgo pismo, obstoječe iz dvakrat sedem in še in še pisem, v katerih se bom potrudil, da Ti dokažem, da je vesoljstvo vse v sebi obsegujoča, vse v sebi izpopolnujoča enota, ki se razvija iz sebe vase.

V prirodi je vse minljivo, je vse hipno in vendar vse večno, neminljivo, stalno. Minljive, hipne, ponavljajoče so le snovne oblike, ki so kalup, v svrhu stalnega neminljivega, večnega „bit“, kateri zadobi v tem razpadajočem kalupu svojo stalno obliko ali formo.

In glej, dragi prijatelj Švon, ta moj „Jaz“, ki je bil nekdan v snovni obliki telesa, še eksistuje. Če je odpadlo od mojega „Jaz“ tridimenzionalno človeško telo liki lupina, ki odpade od godnega piščeta, ni zaraditega razpadel v telesu tudi moj notranji „Jaz“.

Vedi, da kot enota sem bil, kot enota sem in ostanem.

Ker se svojega „Jaz“ zavedam, živim. Živim sedaj, in ta sedaj je večni, brez pričetka in konca.

Ura bije v cerkvenem stolpu ravno polnoč, ko Ti pišem prvo pismo kot enoten del enotnega, dolgega pisma. To je ravno prikladen čas, ko tiha noč diha svojo čudodelno moč v vaše od skrbi in toge utrjene in od težkega dnevnega boja onemogle duše.